

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ШЕРЕМЕТ ПАВЛО МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 378.6:355/358.4(043.3)

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ
У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Кропивницький – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Льотній академії Національного авіаційного університету, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент
МОСКАЛЕНКО ОЛЕНА ІВАНІВНА,
Льотна академія Національного авіаційного університету, кафедра іноземних мов, професор кафедри.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ХОМИЧ ЛІДІЯ ОЛЕКСІЇВНА,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, заступник директора з наукової роботи;

кандидат педагогічних наук, професор
ДОВГА ТЕТЯНА ЯКІВНА,
Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти, професор кафедри.

Захист відбудеться «10» жовтня 2018 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 23.144.02 Льотної академії Національного авіаційного університету, за адресою: зал засідань, 2 поверх, вул. Добровольського, 1, м. Кропивницький, 25005.

Із дисертацією можна ознайомитися на сайті <http://www.glau.kr.ua> та в науково-технічній бібліотеці Льотної академії Національного авіаційного університету, за адресою: вул. Добровольського, 1, м. Кропивницький, 25005.

Автореферат розіслано «07» вересня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. С. Герасименко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасні процеси глобалізації, демократизації, становлення ринкових відносин в Україні зумовлюють сутнісне оновлення діяльності всіх соціальних інституцій, передовсім освітніх. Ці загальні тенденції окреслюють шляхи модернізації загальноосвітніх навчальних закладів, формулюючи нові вимоги до вчителя Нової української школи, а саме до професійного іміджу, який ґрунтований на загальній культурі вчителя, його професійній компетентності, педагогічній майстерності та прагненні професійно розвиватися. Насамперед через діяльність учителя реалізують державну політику щодо створення інтелектуального, духовного потенціалу нації, розвитку вітчизняної науки й культури, збереження культурної спадщини, формування людини майбутнього. Професійна діяльність учителя історії спрямована на гуманізацію навчання, формування ціннісних орієнтацій учнів, розширення їхнього кругозору, утвердження в них національної свідомості.

Учитель історії бере на себе відповідальність донести правдивість інформації про факти й події, актуалізувати зацікавлення подальшим історичним пошуком, спонукати до міркувань, надати емоційного забарвлення фактичному матеріалу та сформувати історичну свідомість учнів. Виконання цих завдань нерозривно пов'язане з процесом формування якісно нового покоління вчителів історії – високоосвічених, творчих, гармонійно розвинених.

Особливу роль у розв'язанні окреслених завдань відіграє здатність учителя сформувати індивідуальний професійний імідж. Проте останніми роками повага до вчительської професії не зростала, навпаки, відбувалося знецінення соціального престижу професії вчителя, нівелювання результатів його інтелектуальної діяльності. У зв'язку з цим систему післядипломної освіти необхідно спрямувати на відродження та піднесення професії вчителя, розвиток його мотивації щодо створення позитивного професійного іміджу.

Ефективному формуванню й розвитку належного професійного іміджу вчителя історії, безперечно, сприятиме модернізація системи післядипломної освіти в контексті європейських вимог, її структурне та змістове оновлення, що задекларовано в нормативно-правових документах найвищого рівня: «Національній доктрині розвитку освіти в Україні» (2002 р.), Законах України «Про освіту» (2016 р.), «Про професійний розвиток працівників» (2012 р.); «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр.» (2012 р.); «Галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти» (2013 р.); «Положенні про атестацію педагогічних працівників» (2013 р.); «Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді» (наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641) тощо.

Сутність іміджу як психолого-педагогічної категорії дослідники вивчають на межі різних наук. Активно студіюють природу, структуру й

чинники формування іміджу фахівці з менеджменту та маркетингу (А. Андерсон, Т. Бурцева, Г. Фішер й ін.), соціологи та політологи (С. Ананьєва, А. Бінецький, С. Лісовський й ін.), психологи та педагоги (І. Бізюков, Т. Довга, А. Калюжний, В. Лебедєв, В. Лозниця, А. Омаров, О. Перелигіна, Т. Плачинда, Г. Почепцов, Л. Хомич, В. Шепель, Т. Яценко й ін.). Психологічні особливості становлення іміджу та процеси міжособистісного сприймання обґрунтували О. Бодальов, Р. Кричевський, М. Марусинець, О. Москаленко, Н. Любимова, Є. Соловійов й ін.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає змогу констатувати, що проблема розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти не поставала предметом системного й цілісного вивчення. Водночас донині недостатньо простудійовані компонентний склад і змістове наповнення професійного іміджу вчителя історії, його структура та процес формування в системі післядипломної освіти.

Вивчення наукових джерел і фактичного стану проблеми розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти дало змогу виявити низку суперечностей між:

- задекларованою на державному рівні необхідністю розвитку професійного іміджу вчителя та відсутністю рекомендацій для вчителів різного профілю, зокрема вчителя історії, науково обґрунтованих педагогічних умов і моделі їх реалізації щодо розвитку зазначеного феномену в системі післядипломної освіти;

- необхідністю теоретичного обґрунтування й розроблення методичного забезпечення для розвитку професійного іміджу вчителів історії з використанням широкого спектру форм, методів і засобів навчання та недостатнім опрацюванням цього питання в педагогічній науці;

- потребою вчителя історії в оволодінні сучасними технологіями саморозвитку й самовдосконалення для створення професійного іміджу та чинною системою післядипломної освіти.

Значущість задекларованої проблеми, брак її теоретичного опрацювання вмотивували обрання теми дисертації: ***«Розвиток професійного іміджу вчителя історії у системі післядипломної освіти»***.

Зв'язок теми дисертації з науковими програмами, планами, темами. Робота є складником наукових досліджень кафедри професійної педагогіки та соціально-гуманітарних наук, підготовлена відповідно до тематичного плану науково-дослідницького сектору Льотної академії Національного авіаційного університету «Шляхи та засоби вдосконалення системи освіти та професійної підготовки фахівців», що затверджений вченою радою (протокол № 2 від 27.02.2014 р.).

Тема роботи затверджена вченою радою Льотної академії Національного авіаційного університету (протокол № 7 від 31.08.2017 р.) та узгоджена рішенням бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 26.09.2017 р.).

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти.

Для реалізації мети роботи сформульовано такі **завдання**:

1) на підставі аналізу філософських, психолого-педагогічних джерел й емпіричного досвіду з'ясувати стан розроблення проблеми дослідження та схарактеризувати його термінологічний апарат;

2) з'ясувати особливості й основні тенденції розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти на підставі осмислення вітчизняного та зарубіжного досвіду;

3) визначити компоненти, критерії, показники й рівні сформованості професійного іміджу вчителя історії;

4) теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити дієвість структурно-функціональної моделі розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти, змістовим ядром якої є виокремлені педагогічні умови;

5) розробити методичні рекомендації з розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти.

Об'єкт дослідження – процес підготовки вчителів історії в системі післядипломної освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови та структурно-функціональна модель розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти.

Гіпотеза дослідження ґрунтована на припущенні про те, що рівень сформованості професійного іміджу вчителя історії зросте за умови створення в системі післядипломної освіти таких педагогічних умов: 1) підвищення рівня професійної компетентності вчителів історії через упровадження інноваційних форм і методів навчання в професійному інформаційно-навчальному середовищі; 2) планування й реалізація в системі післядипломної освіти заходів, спрямованих на формування позитивного образу вчителя історії; 3) формування в учителя історії навичок самоіміджування в процесі підвищення кваліфікації через актуалізацію саморозвитку та самовдосконалення.

Для реалізації поставлених завдань і досягнення мети використано комплекс **методів дослідження**:

– *теоретичних* – ретроспективний і компаративний аналіз, синтез, узагальнення, систематизація нормативно-правових документів, наукової літератури, навчально-методичної документації, вітчизняного та світового досвіду професійної підготовки вчителів для з'ясування стану опрацювання порушеної проблеми в психолого-педагогічній теорії і практиці, для потрактування сутності базових понять й обґрунтування педагогічних умов розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти;

– *емпіричних* – анкетування, тестування, інтерв'ювання для з'ясування стану сформованості професійного іміджу вчителя історії; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) для верифікації ефективності педагогічних умов;

– *математичної статистики* – оброблення експериментальних даних, аналіз отриманих результатів (критерій Вілкоксона); розрахунок узагальнювальних показників, порівняння середніх вибіркових (t-критерій Стьюдента); визначення кількісних залежностей між досліджуваними явищами та процесами (кореляційний аналіз).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено структурно-функціональну модель розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти, змістовим ядром якої є виокремлені педагогічні умови (підвищення рівня професійної компетентності вчителів історії через упровадження інноваційних форм і методів навчання в професійному інформаційно-навчальному середовищі; планування та реалізація в системі післядипломної освіти заходів, спрямованих на формування позитивного образу вчителя історії; формування в учителя історії навичок самоіміджування в процесі підвищення кваліфікації через актуалізацію саморозвитку й самовдосконалення); систематизовано характерні відмінності між традиційним та інноваційним підходами до розвитку професійного іміджу вчителів; уточнено зміст поняття «професійний імідж учителя історії»;

– *удосконалено* діагностичний інструментарій для з'ясування стану сформованості компонентів професійного іміджу вчителя історії (мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, особистісного) за допомогою низки критеріїв (мотиваційно-ціннісного, когнітивно-інтелектуального, діялісно-рефлексивного, особистісно-поведінкового), показників і визначення рівнів (високого, середнього, низького);

– *подальшого розвитку* набули наукові положення й методичний супровід розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти.

Практичне значення одержаних результатів аргументоване фактом розроблення й упровадження в процес післядипломної педагогічної освіти вчителів історії робочих програм психолого-педагогічних та методичних навчальних дисциплін та роботи з ними в міжкурсовий період у професійному інформаційно-навчальному середовищі; підготовки й застосування методичних рекомендацій із розвитку професійного іміджу вчителя історії для викладачів закладів післядипломної освіти, учителів і методистів загальноосвітніх навчальних закладів, майбутніх учителів. Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі особистісно-професійного саморозвитку й самовдосконалення, а також на курсах підвищення кваліфікації за умов їх адаптації.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського» (акт реалізації від 12.05.2018 р.), Київського інституту післядипломної педагогічної освіти імені Б. Грінченка (акт упровадження № 238 від 06.06.2018 р.), Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка про впровадження № 440 від 16.04.2018 р.), Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського (довідка про впровадження результатів № 78 від 27.04.2018 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення й результати дослідження апробовано на науково-практичних та науково-методичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – «Сучасна гуманітаристика» (Переяслав-Хмельницький, 2017 р.), «Управління високошвидкісними рухомими об'єктами та професійна підготовка операторів складних систем (Кропивницький, 2017 р.); *усеукраїнських* – «Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти (Суми, 2017 р.), «Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи» (Дніпро, 2018 р.); *обласній* – «Позашкільна освіта: стратегія, перспективи розвитку, сучасні практики» (Суми, 2018 р.).

Особистий внесок здобувача в праці [13], опублікованій у співавторстві, полягає в описі основних функцій методу проектів як сучасної педагогічної технології.

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано в 14 наукових працях, із них 7 статей – у фахових виданнях України в галузі педагогіки, 1 стаття – у періодичному міжнародному виданні, 5 публікацій – у матеріалах наукових конференцій та 1 навчально-методичний посібник.

Структура та обсяг дисертації. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 211 найменувань, із них – 4 іноземною мовою, і 4 додатків на 69 сторінках. Повний обсяг роботи становить 278 сторінок. Обсяг основного тексту – 159 сторінок. Робота містить 11 рисунків і 34 таблиці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність порушеної проблеми, сформульовано мету й завдання відповідно до об'єкта та предмета дослідження, аргументовано наукову новизну, практичне значення; представлено інформацію про впровадження та апробацію отриманих результатів, про публікації, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі – «**Теоретичні засади розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти**» – схарактеризовано професійний імідж учителя історії як чинник педагогічного впливу на формування історичної свідомості учнів; з'ясовано основні поняття дослідження; окреслено перспективні ідеї розвитку

професійного іміджу вчителя в системі післядипломної освіти на основі аналізу вітчизняного й зарубіжного досвіду; виокремлено компоненти, критерії, показники та рівні сформованості професійного іміджу вчителя історії; подано результати анкетування вчителів для відображення сучасного стану проблеми.

На підставі аналізу наукових позицій щодо окресленої проблеми (Л. Браун, О. Горovenko, Ю. Дзяевич, Т. Довга, І. Зубкова, Т. Іванова, В. Ісаченко, А. Калюжний, Г. Капто, Л. Кравченко, Т. Кулакова, В. Михайлова, І. Ніколаєску, І. Розмолодчикова, В. Черепанова, Л. Хомич та ін.) запропоновано трактувати професійний імідж учителя історії в розрізі традиційно вживаних понять – «професійний саморозвиток», «професійна компетентність», «педагогічна майстерність».

Професійний імідж учителя історії має велике значення для історичної освіти, яка є найважливішим чинником формування національної історичної свідомості народу та вимагає наполегливої роботи вчителя над собою.

Унаслідок проведеного наукового пошуку уточнено зміст і сутність основних понять дослідження: «професійний імідж», «професійний імідж учителя», «професійний імідж учителя історії». Узагальнення поглядів учених щодо розуміння базових понять роботи послугувало теоретичним підґрунтям для авторського витлумачення ключового поняття «професійний імідж учителя історії» як сукупності особливостей, характерних рис та особистісно-професійних якостей учителя історії, що формують його позитивний образ у суспільній і груповій свідомості відповідно до уявлень про ідеальний стиль професійної діяльності, спілкування, зовнішній вигляд та активно впливають на формування історичної свідомості суб'єктів педагогічної взаємодії.

За результатами осмислення досвіду прогресивних країн (США, Великобританія, Німеччина, Польща, Словенія та Словаччина) щодо підвищення кваліфікації вчителів констатовано, що основну увагу зосереджено на: урахуванні інтересів усіх учасників-партнерів у сфері післядипломної педагогічної освіти; розвитку післядипломної освіти на базі шкіл для стимулювання інноваційної діяльності вчителів і забезпечення їх самовдосконалення; активному впровадженні дистанційного навчання в системі післядипломної освіти; запровадженні ефективної та прозорої системи матеріального стимулювання для вчителів, передовсім матеріального; активізації участі вчителів у грантових проектах та в міжнародному стажуванні.

На основі вивчення наукових студій (Т. Волосюк, О. Козлова, О. Подліняєва, Н. Савченко, Н. Тарасенко, О. Язловецька та ін.) виокремлено компоненти професійного іміджу вчителя історії: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний. Згідно із зазначеними компонентами, диференційовано критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інтелектуальний, діялісно-рефлексивний, особистісно-поведінковий) та їхні показники. Згідно з критеріями й показниками,

визначено низький, середній, високий рівні сформованості професійного іміджу вчителя історії.

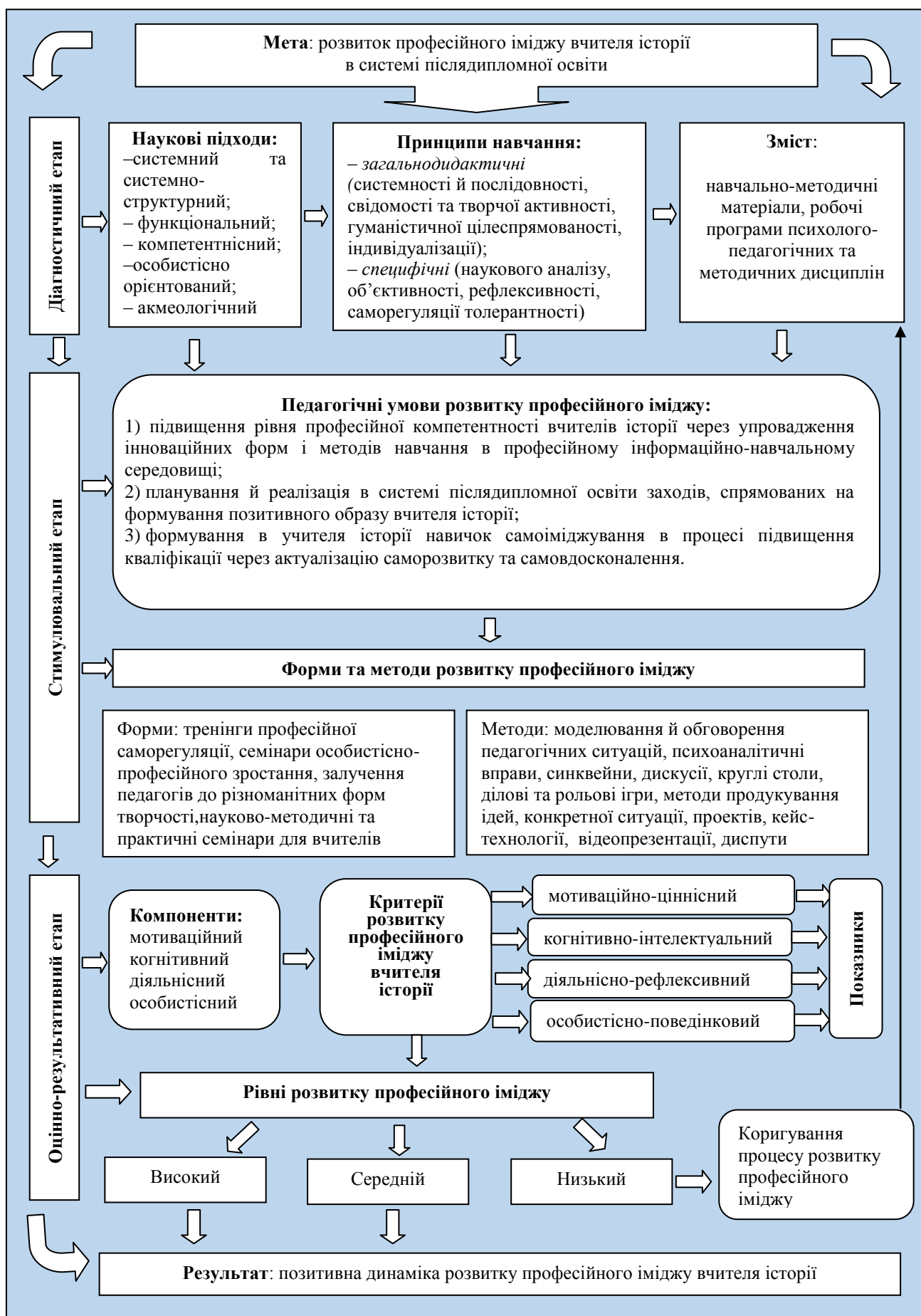
Результати попереднього опитування вчителів засвідчили, що педагоги більшою мірою не готові до створення власного професійного іміджу. Основними причинами цього є: відсутність у системі адміністрування школи системи заходів, які б стимулювали та заохочували вчителів до такого процесу; брак науково-методичної літератури з проблем створення іміджу й самоіміджування, що породжує недосконалість професійних знань про імідж; недостатність вільного часу для саморозвитку та самовдосконалення вчителів історії тощо.

У другому розділі – **«Організаційно-педагогічне забезпечення розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти»** – обґрунтовано педагогічні умови розвитку професійного іміджу вчителя історії та розроблено структурно-функціональну модель формування його професійного іміджу в системі післядипломної освіти; підготовлено методичні рекомендації для розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти.

У процесі теоретичного аналізу обґрунтовано педагогічні умови, що сприятимуть успішному розвитку професійного іміджу вчителя історії в післядипломній освіті: підвищення рівня професійної компетентності вчителів історії через упровадження інноваційних форм і методів навчання в професійному інформаційно-навчальному середовищі; планування й реалізація в системі післядипломної освіти заходів, спрямованих на формування позитивного образу вчителя історії; формування в учителя історії навичок самоіміджування в процесі підвищення кваліфікації через актуалізацію саморозвитку та самовдосконалення.

Теоретично обґрунтовано й розроблено структурно-функціональну модель розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти, змістовим ядром якої є сформульовані педагогічні умови, що забезпечують ефективність процесу підвищення кваліфікації вчителя історії (рис. 1).

В основу структурно-функціональної моделі розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти покладено мету, наукові підходи, загальнодидактичні та специфічні принципи, оновлений зміст, педагогічні умови, форми й методи розвитку професійного іміджу вчителя історії, етапи її розгортання (діагностичний, стимулювальний, оцінно-результативний) та очікуваний результат – позитивна динаміка розвитку професійного іміджу вчителя історії. Крім того, зазначено мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний компоненти професійного іміджу вчителя історії, критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інтелектуальний, діялісно-рефлексивний, особистісно-поведінковий), показники й рівні його розвитку (низький, середній, високий).

Рис. 1. Структурно-функціональна модель розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти

Показниками сформованості мотиваційного компонента є такі: інтерес до інформації про професійний імідж, його структуру, види, функції, способи створення; наявність усвідомленої потреби в цілеспрямованому й грамотному розвитку власного професійного іміджу; прагнення до самовдосконалення та професійно-педагогічного саморозвитку через створення професійного іміджу з огляду на власні професійні інтереси.

Серед показників сформованості когнітивного компонента професійного іміджу вчителів історії виокремлено: знання про сутність, види, структуру, функції професійного іміджу; знання про способи, умови створення, методи вдосконалення, розвитку й трансляції власного професійного іміджу; фахові знання (з історії, педагогіки, психології, іміджелогії, їх застосування на уроках історії; із методики виховної роботи, психологічні основи міжособистісних взаємин у колективі; міжпредметні зв'язки (рівень знань із суміжних предметів (географії, суспільствознавства, правознавства та інших предметів гуманітарного циклу)).

Для діяльнісного компонента характерна низка показників: уміння й навички формування, розвитку та презентації власного професійного іміджу; уміння використовувати сучасні засоби інформаційно-комунікаційних технологій; уміння оцінювати власний педагогічний імідж та імідж колег (застосування прийомів рефлексії й саморегуляції в процесі професійної діяльності).

Особистісний компонент має такі показники: якості, необхідні для професійного й особистісного зростання (нестандартне мислення, спрямованість на інновації, гнучка адаптація до змін, креативність, харизматичність (артистизм), здатність до міжособистісної взаємодії, організаторські здібності, толерантність, активна соціально-педагогічна позиція та патріотизм, ціннісні орієнтації на ідеали й традиції українського народу, відповідальність); комунікативність (культура мовлення, комунікативні вміння й навички – розвиненість мовлення, швидкість мовлення, тембр голосу); зовнішній вигляд (кінетичні характеристики – хода, постави, рухи, жести, міміка; габітарні характеристики – уміння одягатися, охайність, зачіска, макіяж, стиль).

Відповідно до визначених компонентів, критеріїв і показників, диференційовано низький, середній та високий рівні розвитку професійного іміджу вчителя історії. Позитивна динаміка розвитку досліджуваного феномену характерна для високого та середнього рівнів; розвиток на низькому рівні потребує коригування освітнього процесу.

На основі теоретичного узагальнення підготовлено методичні рекомендації щодо розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти. Використання цих рекомендацій передбачає ефективне впровадження інноваційних форм і методів розвитку професійного іміджу в процесі підвищення кваліфікації вчителя історії в системі післядипломної освіти.

У третьому розділі – **«Експериментальне дослідження розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти»** – представлено реалізацію педагогічних умов розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти; описано організацію експериментального дослідження, спрямованого на розвиток професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти; проаналізовано результати експериментальної частини роботи.

Експериментальне дослідження проведено впродовж 2016 – 2018 рр. на базі Комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», Київського інституту післядипломної педагогічної освіти імені Б. Грінченка, Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського.

Для проведення експериментального дослідження сформовано контрольну (КГ) й експериментальну (ЕГ) групи з учителів історії: КГ – 182 особи, ЕГ – 185 осіб.

Для вивчення динаміки показників цих груп проведено два зрізи: перший – на констатувальному етапі експерименту, другий – на контрольному, що організовані в експериментальній і контрольній групах за допомогою однакових методів та методик.

Сформованість професійного іміджу вчителя історії досліджено окремо за кожним із визначених у моделі критеріїв. Мотиваційно-ціннісний критерій проаналізований на основі таких методик: «Самооцінювання професійно-педагогічної мотивації» і «Рівень готовності до професійно-педагогічного саморозвитку» (адаптовані М. Фетіскіним); «Діагностика рівня саморозвитку та професійно-педагогічної діяльності» (адаптована Л. Бережновою). Когнітивно-інтелектуальний критерій досліджений за допомогою методики «Знання про сутність, види, структуру, функції професійного іміджу» (авторська розробка). Схарактеризовано цілісну сукупність професійних компетентностей учителя історії (за допомогою професійних тестів і модифікованою методикою «Оцінювання рівня кваліфікації педагогічних працівників» (за В. Шадриковим)). Діяльнісно-рефлексивний критерій описаний на підставі низки методик: рівень вияву активної громадянської позиції й патріотизму; рівень інформаційної грамотності; рівень сформованості рефлексивних умінь (тест «Діагностика рефлексії» (А. Карпов)). Особистісно-поведінковий критерій визначений із застосуванням кількох методик: оцінювання рівня розвитку комунікативних та організаторських здібностей за методикою «КОС-2» (за Б. Федоришиним); «Діагностика особистісної креативності» (О. Тунік); діагностична карта «Оцінювання готовності педагога до участі в інноваційній діяльності»; «Діагностика рівня невербальної креативності» (за М. Фетіскіним).

Виокремлені педагогічні умови розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти ґрунтовані на традиційно вживаних поняттях – «професійна компетентність», «професійний саморозвиток», «педагогічна майстерність»; реалізовані в практичних методах і формах навчання: перша педагогічна умова – підвищення рівня професійної компетентності вчителів історії через упровадження інноваційних форм і методів навчання в професійному інформаційно-навчальному середовищі – утілена через надання доступу всім учителям до інформаційних ресурсів, розширення мережі Інтернет, технологізацію навчального процесу, створення банку медіаматеріалів для вдосконалення педагогічного процесу, реєстру програмних засобів навчання; друга педагогічна умова – планування й реалізація в системі післядипломної освіти заходів, спрямованих на формування позитивного образу вчителя історії – реалізована через науково-методичні та практичні семінари для вчителів, психоаналітичні вправи, сінквейни, дискусії, круглі столи, ділові й рольові ігри, залучення педагогів до різноманітних форм творчості, інтернет-конференції; третя педагогічна умова – формування в учителя історії навичок самоіміджування в процесі підвищення кваліфікації через актуалізацію саморозвитку та самовдосконалення – утілена через налагодження професійної взаємодії з колегами, участь у колективних і групових інноваційних формах методичної роботи (робота у творчих групах, дослідницькій діяльності, організація педагогічних і психологічних тренінгів, участь у презентаціях, майстер-класах, методичних дискусіях, педагогічних консиліумах, ділових та рольових іграх, дебатах, інтерактивних дискусіях, методичних мостах, скайп-нарадах). У ході педагогічного експерименту констатовано, що обґрунтовані педагогічні умови позитивно впливають на розвиток професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти.

Процес експериментальної перевірки структурно-функціональної моделі розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти охоплював три етапи: 1) діагностичний, основною метою якого було виявлення в учителів інтересу до створення професійного іміджу, формування в них прагнення до самовдосконалення та професійно-педагогічного саморозвитку через створення професійного іміджу; 2) стимулювальний, що реалізований у чіткому виконанні завдань зі створення професійного іміджу та в актуалізації набутих раніше знань, умінь і навичок; у підвищенні рівня професійної компетентності; в активізації пізнавального інтересу вчителів та в удосконаленні набутих знань про професійний імідж; 3) оцінно-результативний, який передбачав творчу самостійну діяльність учителів; був орієнтований на забезпечення міцності знань для подальшого вдосконалення професійного іміджу.

На констатувальному етапі експерименту проведено діагностику вихідних рівнів розвитку професійного іміджу вчителів історії на основі емпіричних даних, отриманих на цьому етапі (таблиця 1).

Таблиця 1

Узагальнені дані про рівні сформованості професійного іміджу КГ та ЕГ на констатувальному етапі експерименту (у %)

Критерій \ Рівень		Низький	Середній	Високий
Мотиваційно-ціннісний	КГ	26,9	63,2	9,9
	ЕГ	28,6	62,7	8,7
Когнітивно-інтелектуальний	КГ	25,9	63,7	10,4
	ЕГ	29,7	59,5	10,8
Діяльнісно-рефлексивний	КГ	27,5	61,5	11,0
	ЕГ	28,1	61,6	10,3
Особистісно-поведінковий	КГ	26,6	62,0	11,4
	ЕГ	29,2	60,0	10,8
Усього	КГ	26,9	62,6	10,5
	ЕГ	29,2	61,1	9,7

Для аналізу результатів формуального етапу експерименту застосовано аналогічні статистичні критерії й методики числових розрахунків.

Отримані на цьому етапі емпіричні дані узагальнено та представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

Систематизовані дані про рівні сформованості професійного іміджу КГ та ЕГ після формуального етапу експерименту (у %)

Критерій \ Рівень		Низький	Середній	Високий
Мотиваційно-ціннісний	КГ	18,7	67,0	14,3
	ЕГ	10,8	64,3	24,9
Когнітивно-інтелектуальний	КГ	18,7	64,8	16,5
	ЕГ	10,8	64,3	24,9
Діяльнісно-рефлексивний	КГ	19,8	64,3	15,9
	ЕГ	11,4	62,7	25,9
Особистісно-поведінковий	КГ	18,7	64,8	16,5
	ЕГ	11,4	63,2	25,4
Усього	КГ	19,0	65,2	15,8
	ЕГ	11,1	63,6	25,3

Після формуального етапу в експериментальній групі збільшилася кількість респондентів із високим і середнім рівнями розвитку професійного іміджу на 15,2 % та на 2,7 % відповідно; водночас зменшилася на 17,9 % чисельність учасників цієї групи з низьким рівнем. Група суттєво зростає якісно, а її кількісні показники після експерименту значно перевищують аналогічні показники до експерименту.

Констатовано, що після формувального етапу експерименту відбулися позитивні зміни в обох досліджуваних групах. У контрольній групі ці зміни виявилися статистично не значущими, а в експериментальній – призвели до суттєвого підвищення якісного рівня групи. Проведений науковий пошук підтверджує ефективність структурно-функціональної моделі розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти, змістовим ядром якої є педагогічні умови.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне узагальнення й запропоновано розв'язання наукової проблеми, пов'язаної з осмисленням досвіду післядипломної освіти вчителя історії, обґрунтуванням, розробленням та експериментальною перевіркою дієвості структурно-функціональної моделі розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти, змістовим ядром якої є педагогічні умови. Унаслідок усебічної рефлексії задекларованого питання підтверджено сформульовану гіпотезу та зроблено низку **висновків**.

1. Виконано теоретичний аналіз філософських, психолого-педагогічних джерел й емпіричного досвіду післядипломної освіти вчителя історії, на підставі яких констатовано брак наукових розвідок щодо розвитку професійного іміджу вчителів-предметників у закладах післядипломної освіти; обґрунтовано понятійно-термінологічний апарат дослідження, зокрема витлумачено сутність основних понять: «професійний імідж», «професійний імідж учителя», «професійний імідж учителя історії».

На ґрунті всебічного аналізу наукових позицій потрактовано професійний імідж учителя історії в розрізі традиційно вживаних понять – «професійний саморозвиток», «професійна компетентність», «педагогічна майстерність».

Наголошено на важливості педагогічного впливу вчителя історії на формування історичної свідомості учнів через формування й пробудження національної, історичної свідомості дитини, виховання особистості, яка вміє самостійно мислити, усвідомлює можливість особистого внеску у розвиток суспільства та держави, озброєна необхідними для цього знаннями, уміннями, навичками тощо.

Сформульовано авторське тлумачення поняття «професійний імідж учителя історії» як сукупності особливостей і характерних рис та особистісно-професійних якостей учителя історії, що формують його позитивний образ у суспільній та груповій свідомості відповідно до уявлень про ідеальний стиль професійної діяльності, спілкування, зовнішній вигляд й активно впливають на формування історичної свідомості суб'єктів педагогічної взаємодії.

Проаналізовано реальний стан сформованості професійного іміджу вітчизняних учителів історії та досліджено стан їхньої обізнаності з цим

поняттям. Результати опитування засвідчили, що вчителі більшою мірою не готові до розвитку власного професійного іміджу та мають низьку мотивацію щодо дій у цьому напрямі.

2. Схарактеризовано особливості й основні тенденції в підвищенні кваліфікації вчителів у системі післядипломної освіти на підставі осмислення вітчизняного та зарубіжного досвіду. Констатовано, що в країнах Європи й США держава опікується проблемами професійного вдосконалення вчителів. Окреслено перспективні напрями діяльності для підвищення кваліфікації вчителів, що варто запозичити з досвіду прогресивних країн, а саме: урахування інтересів усіх учасників-партнерів у системі післядипломної педагогічної освіти; розширення повноважень учителів; розвиток післядипломної освіти на базі шкіл для стимулювання інноваційної діяльності вчителів і забезпечення їх самовдосконалення; активне впровадження дистанційного навчання у сфері післядипломної педагогічної освіти; запровадження ефективної, прозорої системи стимулювання для вчителів; активізація участі вчителів у грантових проектах і міжнародному стажуванні.

3. Підготовлено критеріальну характеристику компонентного складу професійного іміджу вчителя історії. Мотиваційний компонент за мотиваційно-ціннісним критерієм становить мотиваційну основу розвитку професійного іміджу вчителя історії, окреслює спрямованість і структуру його життєво важливих цілей. Когнітивний компонент за когнітивно-інтелектуальним критерієм ґрунтований на тому, що вчитель історії шукає знання, використання яких сприятиме вдосконаленню власного іміджу або допоможе створити новий імідж. Практичні навички й уміння реалізувати свій професійний імідж у професійній діяльності та аналіз проведеної роботи над створенням іміджу, а також погляд на себе з боку й оцінювання іншими людьми інкорпоровано в діяльнісному компоненті за діялісно-рефлексивним критерієм. Особистісний компонент за особистісно-поведінковим критерієм представлений сукупністю якостей, необхідних для професійного й особистісного зростання, до яких належать: нестандартне мислення, спрямованість на інновації, гнучка адаптація до змін, креативність, харизматичність, здатність до міжособистісної взаємодії, організаторські здібності, толерантність, активна соціально-педагогічна позиція й патріотизм, відповідальність тощо. Згідно з критеріями та показниками, констатовано низький, середній і високий рівні сформованості професійного іміджу вчителя історії.

4. Обґрунтовано педагогічні умови, що сприяють успішному формуванню й розвитку професійного іміджу вчителя історії в післядипломній освіті: підвищення рівня професійної компетентності вчителів історії через упровадження інноваційних форм і методів навчання в професійному інформаційно-навчальному середовищі; планування й реалізація в системі післядипломної освіти заходів, спрямованих на розвиток професійного іміджу вчителя історії; формування в учителя історії навичок

самоіміджування в процесі підвищення кваліфікації через актуалізацію саморозвитку та самовдосконалення.

Обґрунтовано й розроблено структурно-функціональну модель розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти. В основу моделі покладено мету, наукові підходи, принципи, зміст, форми й методи розвитку професійного іміджу, його компоненти, критерії, показники та рівні, а також педагогічні умови розвитку професійного іміджу вчителя історії, які є змістовим ядром моделі, етапи її розгортання й очікуваний результат.

Дієвість моделі структурно-функціональної моделі розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти підтверджена експериментально. Після формувального етапу експерименту в контрольній групі збільшилася кількість респондентів із високим і середнім рівнями сформованості професійного іміджу на 5,1 % та на 2,6 % відповідно, водночас зменшилася на 7,7 % чисельність учасників експерименту цієї групи з низьким рівнем. Досягнуті контрольною групою позитивні зміни виявилися не значущими. В експериментальній групі після формувального етапу експерименту збільшилася кількість респондентів із високим і середнім рівнями сформованості професійного іміджу на 15,2 % та на 2,7 % відповідно, водночас зменшилася на 17,9 % чисельність учасників цієї групи з низьким рівнем. Група суттєво зросла якісно, а її кількісні показники після експерименту значуще перевищують відповідні показники до початку роботи.

5. Сформульовано методичні рекомендації для викладачів закладів післядипломної освіти, учителів і методистів загальноосвітніх навчальних закладів щодо розвитку професійного іміджу вчителя історії. Використання цих рекомендацій із застосуванням традиційних та інноваційних форм і методів навчання сприяє ефективному розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми розвитку професійного іміджу вчителів історії в системі післядипломної освіти. Перспективи подальших розвідок пов'язані з обґрунтуванням, розробленням та експериментальною перевіркою педагогічних умов розвитку професійного іміджу вчителів різних предметів у системі післядипломної освіти; розвитком різних видів компетентностей учителів історії в системі післядипломної освіти, зокрема інформаційно-комунікаційної, географічної, правової.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати

1. Шеремет П. М. Загальна характеристика компонентів професійного іміджу вчителів історії. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Педагогіка: наук. фах. вид. Хмельницький: Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Богдана Хмельницького. 2017. Вип. 4 (11). С. 459–468.

2. Шеремет П. М. Методика реалізації педагогічних умов розвитку професійного іміджу вчителів історії у системі післядипломної освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2017. Вип. 56–57 (109–110). С. 449–457.

3. Шеремет П. М. Педагогічні умови формування професійного іміджу вчителів історії у післядипломній освіті. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Вип. 21-3, Том III (77). Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». Київ: Гнозис, 2017. С. 436–444.

4. Шеремет П. М. Професійний імідж вчителів історії як чинник педагогічного впливу на формування історичної свідомості учнів. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Педагогіка: електрон. наук. фах. вид. Хмельницький: Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Богдана Хмельницького, 2017. Вип. 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2017_5_21 (дата звернення: 20.04.2018 р.).

5. Шеремет П. М. Експериментальна перевірка ефективності структурно-функціональної моделі розвитку професійного іміджу вчителів історії у системі післядипломної освіти. *Науковий вісник Львівської академії*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: ЛА НАУ, 2018. Вип. 3. С. 286–291.

6. Шеремет П. М. Модель розвитку професійного іміджу вчителя історії у післядипломній освіті. *Наукові записки ЦДПУ імені В. Винниченка. ЦДПУ імені В. Винниченка*. Кропивницький, 2018. Вип. 161. С. 232–236.

7. Шеремет П. М. Professional image of teacher of history as pedagogical problem. *Fundamentalis scientiam: Scientific journal*. Madrid. Spain, 2018. № 14 (14). С. 18–22.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Шеремет П. М. Аналіз поняття «професіоналізм» у світлі модернізації освітнього простору. *Сучасна гуманітаристика: матеріали I Міжнародної наук.-практ. інтернет-конференції (Переяслав-Хмельницький, 28 квітня 2017 р.)*. Переяслав-Хмельницький: ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний ун-т імені Григорія Сковороди», 2017. Вип. 1. С. 116–119.

9. Шеремет П. М. Культура спілкування як важлива складова професіоналізму керівника освітнього закладу. *Інноваційні технології*

розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти: матеріали I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції (Суми, 24 травня 2017 р.). Суми: Сумський ін-т післядипломної педагогічної освіти. URL: https://drive.google.com/file/d/0B3JJtAkt_S06TGloNVNPM3QtYXM/view (01.06.2017 р.).

10. Шеремет П. М. Сутність поняття «імідж» у психолого-педагогічній літературі. *Управління високошвидкісними рухомими об'єктами та професійна підготовка операторів складних систем*: матеріали VI Міжнародної наук.-практ. конференції (Кропивницький, 23 – 24 листопада 2017 р.). Кропивницький: КЛА НАУ, 2017. С. 78–79. URL: http://www.glau.kr.ua/images/docs/sbornik23_24_10_2017.pdf (дата звернення: 01.12.2018 р.).

11. Шеремет П. М. Педагогічна діагностика як передумова забезпечення якості освіти. *Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи*: VI Всеукр. наук.-практ. конференція студентів і молодих вчених: тези допов. (Дніпро, 22 березня 2018 р.). Дніпро: Ун-т імені Альфреда Нобеля, 2018. С. 204–205.

12. Шеремет П. М. Роль міжпредметних зв'язків у формуванні професійного іміджу вчителя історії. *Позашкільна освіта: стратегія, перспективи розвитку, сучасні практики*: I Обласна наук.-практ. інтернет-конференція (Суми, 23 березня 2018 р.). Суми: Комунальний заклад Сумської обласної ради – обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю. URL: <http://www.ospo.sumy.ua/novini/oblasna-naukovo-praktichna-internet-konferencija.html> (дата звернення: 05.05.2018 р.).

Опубліковані праці, що додатково відображають наукові результати

13. Москаленко О. І., Шеремет П. М., Пухальська Г. А. Метод проектів як сучасна педагогічна технологія: визначення та основні функції. *Науковий вісник Льотної академії*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: КЛА НАУ, 2017. Вип. 2. С. 180–184.

14. Шеремет П. М. Професійний імідж вчителя історії у сучасній школі: інноваційний підхід: навч.-метод. посіб. Кропивницький: ЛА НАУ, 2018. 194 с.

АНОТАЦІЇ

Шеремет П. М. Розвиток професійного іміджу вчителя історії у системі післядипломної освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Льотна академія Національного авіаційного університету, Кропивницький, 2018.

У роботі досліджено основні тенденції й особливості теорії і практики післядипломної освіти вчителів. Наголошено на важливій ролі педагогічного

впливу вчителя історії на формування історичної свідомості учнів. Доведено, що професійний імідж учителя історії має велике значення для історичної освіти та супроводжуваний ретельною роботою над собою. Запропоновано трактування професійного іміджу вчителя історії в розрізі традиційно вживаних понять – «професійний саморозвиток», «професійна компетентність», «педагогічна майстерність». Окреслено перспективні напрями підвищення кваліфікації вчителів, що варто запозичити з досвіду прогресивних країн.

Обґрунтовано педагогічні умови, які сприяють розвиткові професійного іміджу вчителя історії в післядипломній освіті, зокрема: підвищення рівня професійної компетентності вчителів історії через упровадження інноваційних форм і методів навчання в професійному інформаційно-навчальному середовищі; планування та реалізація в системі післядипломної освіти заходів, спрямованих на розвиток професійного іміджу вчителя історії; формування в учителя історії навичок самоіміджування в процесі підвищення кваліфікації через актуалізацію саморозвитку та самовдосконалення. Виокремлено компоненти професійного іміджу вчителя історії: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний. Згідно із запропонованими компонентами визначено мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інтелектуальний, діялісно-рефлексивний, особистісно-поведінковий критерії розвитку професійного іміджу вчителя історії та їхні показники, відповідно до яких диференційовано низький, середній, високий рівні розвитку досліджуваного феномену.

Теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено структурно-функціональну модель розвитку професійного іміджу вчителя історії в системі післядипломної освіти, змістовим ядром якої є педагогічні умови.

Ключові слова: професійний імідж, професійний імідж учителя, учитель історії, педагогічні умови, система післядипломної освіти.

Шеремет П. Н. Развитие профессионального имиджа учителя истории в системе последипломного образования. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Лётная академия Национального авиационного университета, Кропивницький, 2018.

В работе исследованы основные тенденции и особенности теории и практики последипломного образования учителей. Отмечена важная роль педагогического воздействия учителя истории на формирование исторического сознания учащихся. Доказано, что профессиональный имидж учителя истории имеет большое значение для исторического образования и сопровождается тщательной работой над собой. Предложено авторское

определение профессионального имиджа учителя истории в разрезе традиционно применяемых понятий - «профессиональное саморазвитие», «профессиональная компетентность», «педагогическое мастерство». Определены перспективные направления повышения квалификации учителей, стоит позаимствовать из опыта прогрессивных стран.

Обоснованы педагогические условия, которые способствуют развитию профессионального имиджа учителя истории в последипломном образовании: повышение уровня профессиональной компетентности учителей истории через внедрение инновационных форм и методов обучения в профессиональном информационно-учебной среде; планирование и реализация в системе последипломного образования мероприятий, направленных на развитие профессионального имиджа учителя истории; формирование у учителя истории навыков самоимиджа в процессе повышения квалификации через актуализацию саморазвития и самосовершенствования. Выделены компоненты профессионального имиджа учителя истории: мотивационный, когнитивный, деятельностный и личностный. В соответствии с данными компонентами определены критерии и их показатели, а именно: мотивационно-ценностный, когнитивно-интеллектуальный, деятельностно-рефлексивный и личностно-поведенческий. В соответствии с критериями и показателями определены низкий, средний и достаточный уровни сформированности профессионального имиджа учителя истории.

Теоретически обоснована, разработана и экспериментально проверена структурно-функциональная модель развития профессионального имиджа учителя истории в системе последипломного образования, смысловым ядром которой являются педагогические условия.

Ключевые слова: профессиональный имидж, профессиональный имидж учителя, учитель истории, педагогические условия, система последипломного образования.

Sheremet P. M. Development of Professional Image of History Teacher in the System of Postgraduate Studying. – Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

Thesis for obtaining a scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 «Theory and Methods of Professional Training» – Flight Academy of the National Aviation University, Kropyvnytskyi, 2018.

The thesis generalizes main tendencies and features of theory and practice of teachers' post-graduate education. It was found out that historical education is one of the key factors of forming of people's national historical consciousness.

It is emphasized on the important role of pedagogical influence of history teachers in forming of pupils' historical consciousness, whose professional activity is connected with humanization of studying, forming of students' values, expansion of their interests and outlook.

It has been proved that the professional image of a history teacher contributes to a certain extent to historical education and connected with a great deal of self-work. Individuality and personal charisma of a history teacher, the development of his/her personality, general and professional culture, becomes the value of pedagogical education and forms the professional image of teacher.

It has been grounded basic concepts of research, namely: «professional image», «professional image of teacher», «professional image of a history teacher» and concepts relating to creating of a professional image of history teacher – «professional self-development», «professional competence», «pedagogical mastership». It was suggested the author's interpretation of concept «professional image of a history teacher»; «professional competence of a history teacher».

It was theoretically grounded and defined pedagogical conditions that assist the successful forming and development of professional image of a history teacher in postgraduate education: increase of level of professional competence of history teachers through the implementation of innovative forms and methods of training into professional informational and educational environment; planning and implementation of the activities, which are aimed at developing of the professional image of a history teacher in the system of postgraduate education; forming of skills of self-image in the process of professional development through actualization of self-development and self-improvement of a history teacher.

It has been determined the basic criteria of forming of professional image of a history teacher, that are the following: motivational-and-valuable, cognitive-and-intellectual, activity-and-reflexive, personal and social-and-behavioral. According to the criteria it was founded out three levels of professional image of history teacher: low, intermediate and high.

It has been worked out and theoretically grounded the structural-functional model of development of professional image of a history teacher, which comprises the main elements, namely: aim, tasks, contents, principles, components, criteria and their descriptors, levels of professional image, pedagogical conditions, methods and forms, stages, result.

It has been suggested author's methods of development of professional image for their further implementation into the process of post-graduate studying of history teachers.

The conducted research does not encompass all the aspects of the problem of history teachers' training in the system of postgraduate education. The prospects of further research in this direction consist in development, ground and experimental verification of pedagogical conditions of forming of professional image of teachers of different subjects, development of conditions and methods of development of pedagogical culture during upgrade qualifications; forming of pedagogical culture of teachers; research of psychological basics of forming of professional image of history teachers.

Keywords: professional image, professional image of a teacher, history teacher, pedagogical conditions, system of postgraduate education.

Підписано до друку 04.09.2018. Формат 60x84/16.
Умов. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Замов. № 0326.
Свідоцтво держ. реєстру ДК №977 від 05.07.2002 р.

Видавництво ЛА НАУ.
м. Кропивницький, вул. Добровольського, 1, тел. 39-44-37